

Asikkalan perhekeskus - kyselyiden tuloksia

19.10.2018

Asikkalan perhekeskuspilotti, LAPE Päijät-Häme

Saila Juntunen, Asikkalan hyvinvointikoordinaattori
Elina Stenvall, SOS-Lapsikylän kehittämissuunnittelija

Asikkalan perhekeskus - kyselyiden tuloksia

Sisällys

1. Työntekijöiden näkemyksiä
2. Syksyllä 2018 koulunsa aloittavien lasten huoltajien näkemyksiä Asikkalassa
3. Perhekeskuspilottiin liittyvä lasten ja huoltajien näkemysten selvittäminen kevätretkellä 29.5.2018
4. Asikkalan lasten kuuleminen
5. Yhteenveto

Tähän raporttiin on koostettu Asikkalan perhekeskuspilotissa kerättyjen asiakas- työntekijäkyselyiden tuloksia. Raportti on tarkoitettu koosteeksi Asikkalassa tehdystä kehittämistyöstä ja antamaan näkökulmia perhekeskuskehittämiseen myös laajemmin.

1. Työntekijöiden näkemyksiä

Perhekeskuskehittämiseen liittyen Asikkalan, Päijät-Hämeen hyvinvointikuntayhtymän (hyky), seurakuntien ja järjestöjen työntekijöille lähetettiin syksyllä 2018 kysely, jonka avulla kartoitettiin heidän näkemyksiään perhekeskuksen rakenteesta ja palveluista. Kyselyllä selvitettiin, mitkä palvelut ovat toimivia ja missä on parannettavaa sekä miten vastaajat näkevät perhekeskuksen palveluiden muotoutuvan. Tarkastelussa oli myös vastaajien näkemykset perhekeskustoiminnan tavoitteista.

Kysely lähetettiin sähköisesti ja kaikkiin kysymyksiin vastanneita oli 48 henkilöä. Kunnan vastaajia oli 26, hykyn vastaajia 16 ja seurakunnan ja järjestöjen vastaajia 6. Pienestä vastaajamäärästä johtuen tulokset eivät ole tilastollisesti merkitseviä eikä niiden perusteella ole mahdollista esimerkiksi vertailla eri ammattiryhmiä keskenään. Puutteistaan huolimatta kysely antaa suuntaviivoja siihen, millaisiin näkemyksiä eri toimijoilla on liittyen palveluihin ja perhekeskusmalliin sekä mihin tekijöihin kehittämisessä on edelleen kiinnitettävä huomiota.

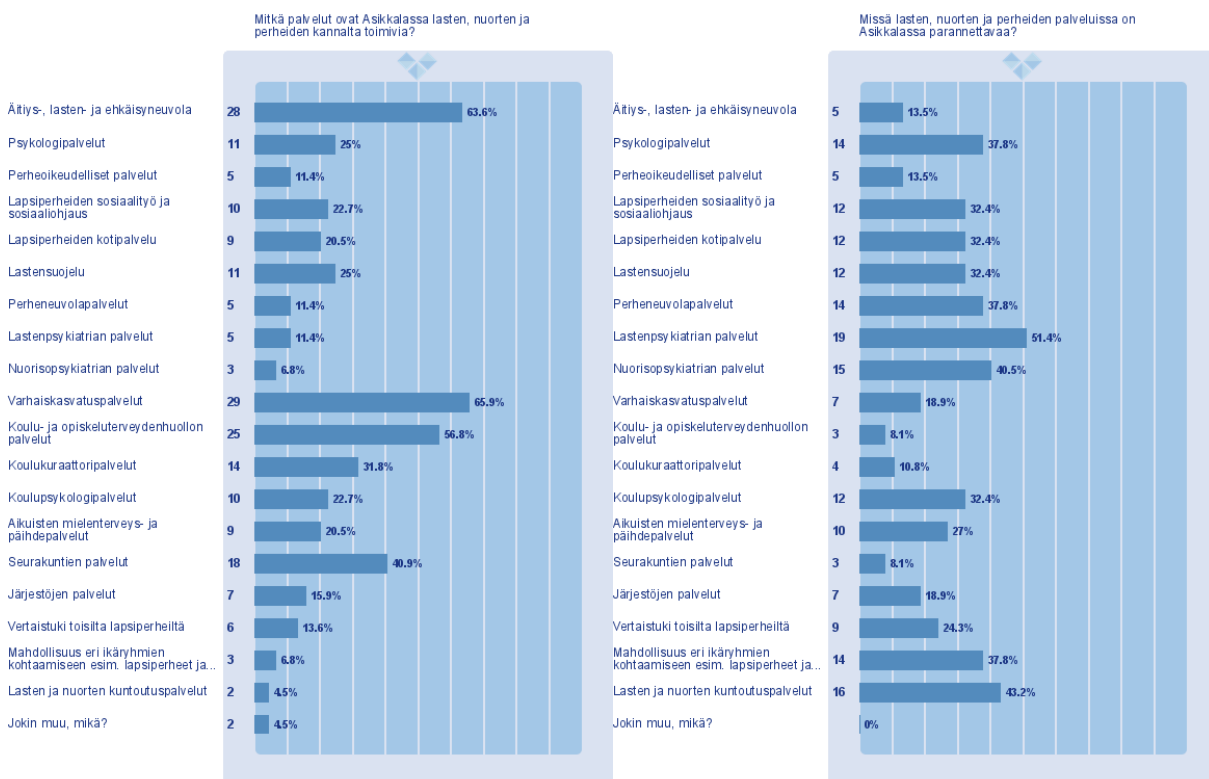
Toimivat ja toimimattomat palvelut

Kaikkien vastaajien kesken toimivina palveluina Asikkalassa pidettiin varhaiskasvatusta (29 vastaajaa, 65,9%), neuvolaa (28, 63,6%) ja koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoa (25, 56,8%), myös seurakunnan (18, 40,9%) palveluihin oltiin tyytyväisiä. Puutteita nähtiin lastenpsykiatrian (19, 51,4%), lasten ja nuorten kuntoutuspalvelun (16, 43,2%) sekä ja nuorisopsykiatrian (15, 40,5%) palveluiden saatavuudessa. Puutteellisesti saatavissa olevia palveluita tarkasteltaessa oli vastauksissa hajontaa, sillä yksittäinen vastaus muutti painotuksia. Runsaasti mainintoja tuli myös perheneuvolasta ja erilaisten kohtaamispaikkojen tarpeesta (14, 37,8 %) sekä lapsiperheiden sosiaalityöstä, lastensuojelusta, kotipalvelusta ja koulupsykologipalveluista (12, 32,4 %).

Hykyn näkökulmasta toimivana pidettiin koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoa (13, 81,3 %) sekä neuvolapalveluja (11, 68,8%). Kunnan vastaajien näkökulmasta parhaiten toimi varhaiskasvatus (19, 86, 4 %) sekä neuvola (13, 59,1%). Kolmannen sektorin näkökulmasta toimivana pidettiin seurakunnan toimintaa (5, 83,3 %) sekä neuvola (4, 66,7 %).

Näkökulmaerot tulivat näkyviin tarkasteltaessa erikseen kunnan, hykyn ja kolmannen sektorin vastauksia palveluiden puutteista. Esimerkiksi lapsiperheiden sosiaalityö ja kotipalvelu nähtiin kunnan työntekijöiden näkökulmasta toimimattomina palveluina. Toimiviksi palveluiksi ne oli mainittu vain yhden vastaajan toimesta (kotipalvelu 1 vastaus ja sosiaalityö 1 vastaus). Hykyn vastaajista sekä kotipalvelua että lapsiperheiden sosiaalityötä piti hyvänä puolet vastaajista (8). Vaikka lukumäärät ovat numeerisesti pieniä, on näkökulmassa selkeästi ero. Samankaltaisuutta oli puolestaan psykiatrian parantamisessa. Hykyn vastaajista psykiatrian palveluita parantaisi reilusti yli puolet (lastenpsykiatria 12, 75 % ja nuorisopsykiatria 10, 62,5 %) ja kunnan vastaajista hieman alle puolet lastenpsykiatriaa (7, 43,8 %) ja neljäsosa nuorisopsykiatriaa (4, 25%). Lisäksi hykyn vastaajat parantaisivat lasten kuntoutusta (10, 62,5 %) sekä perheneuvolan (10, 62,5 %) palveluita. Kunnan vastaajat olivat erimielisiä parannettavista palveluista, joista eniten vastauksia sai lastenpsykiatria. Kunnan työntekijät parantaisivat myös kotipalvelua (5, 31,3 %). Neuvola, seurakunnan toimintaa ja varhaiskasvatusta pidettiin toimivina kaikkien vastaajien kesken.

Kuvio 1 Työntekijöiden näkemys Asikkalan toimivista ja toimimattomista palveluista

Perhekeskuksen tehtävät

Kaikkien vastaajien kesken tärkeimpänä perhekeskuksen tehtävänä pidettiin sitä, että siellä ehkäistään lähisuhdeväkivaltaa ja sieltä saa varhaista tukea ja hoitoa. Hieman yllättäen kohtaamispaikkatoimintaa ei pidetty yhtä tärkeänä. Kunnan vastaajien mielestä perhekeskuksen tärkein tavoite on lähisuhdeväkivallan ehkäisy. Toisena heidän vastauksissaan korostui varhainen tuki ja hoito. Hykyn vastauksissa painotus oli päinvastoin.

Seurakuntien ja järjestöjen vastaajat korostivat vanhemmuuden ja parisuhteen tukea sekä varhaista tukea ja hoitoa. Myös hykyn vastaajat asettivat vanhemmuuden tuen tärkeisiin tavoitteisiin ja kunnan vastauksissa se asettui keskivaiheille. Myös ajatus sovinnollisen eron roolista jakaantui; kunnan vastaajat pitivät sitä tärkeänä, mutta hykyn ja kolmannen sektorin vastaajat eivät yhtyneet tähän näkemykseen.

Kunnan työntekijät pitivät tärkeänä myös sitä, että perhekeskus seuraa lapsen ja perheen hyvinvointia ja terveyttä. Hykyn vastaajien näkökulmasta tämä oli vähemmän tärkeä tavoite. Kolmassektori sijoittui tähän väliin. Monikulttuuristen perheiden huomioon ottamista näkyi jonkin verran hykyn vastauksissa, mutta kunnan vastauksissa vähemmän.

Sisällöllisissä kysymyksissä oli myös paljon hajontaa. Yksimielisimpiä kunnan työntekijät olivat tavoitteesta saada tukea sovinnolliseen eroon. Kaikkien kunnan vastaajien kesken vähiten hajontaa oli varhaisen tuen ja hoidon sekä hyvinvoinnin ja terveyden seuraamisen kysymyksissä. Vaikka lähisuhdeväkivallan ehkäisy näytettyi tärkeimpänä, olivat vastaukset hajaantuneet vastaajien kesken.

Hykyn näkökulmasta eniten yksimielisyyttä oli lähisuhdeväkivallan ja varhaisen tuen ja hoidon kysymyksissä. Eniten hajontaa oli kohtaamispaikkakysymyksen kohdalla sekä monikulttuuristen perheiden erityispiirteiden huomioimisessa. Näissä molemmissa osa vastaajista ei pitänyt tavoitetta erityisen tärkeänä. Kolmannen sektorin vastauksissa yksimielisimpiä oltiin terveyden ja hyvinvoinnin seuraamisesta, vaikka tätä ei pidetty perhekeskuksen ensisijaisena tehtävänä.

Yleistäen kaikkia perhekeskuksen tehtäviä (vanhemmuuden tuki, sovinnollinen ero, lähisuhdeväkivallan ehkäisy, yhteisöllinen kohtaamispaikka, varhainen tuki ja hoito, lapsen ja perheen terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen sekä monikulttuuristen perheiden tarpeet) pidettiin tärkeinä, mutta painotukset vaihtelivat ja niiden tärkeys hajaantui vastaajien kesken.

Perhekeskukseen tulevat ja sinne jalkautuvat palvelut

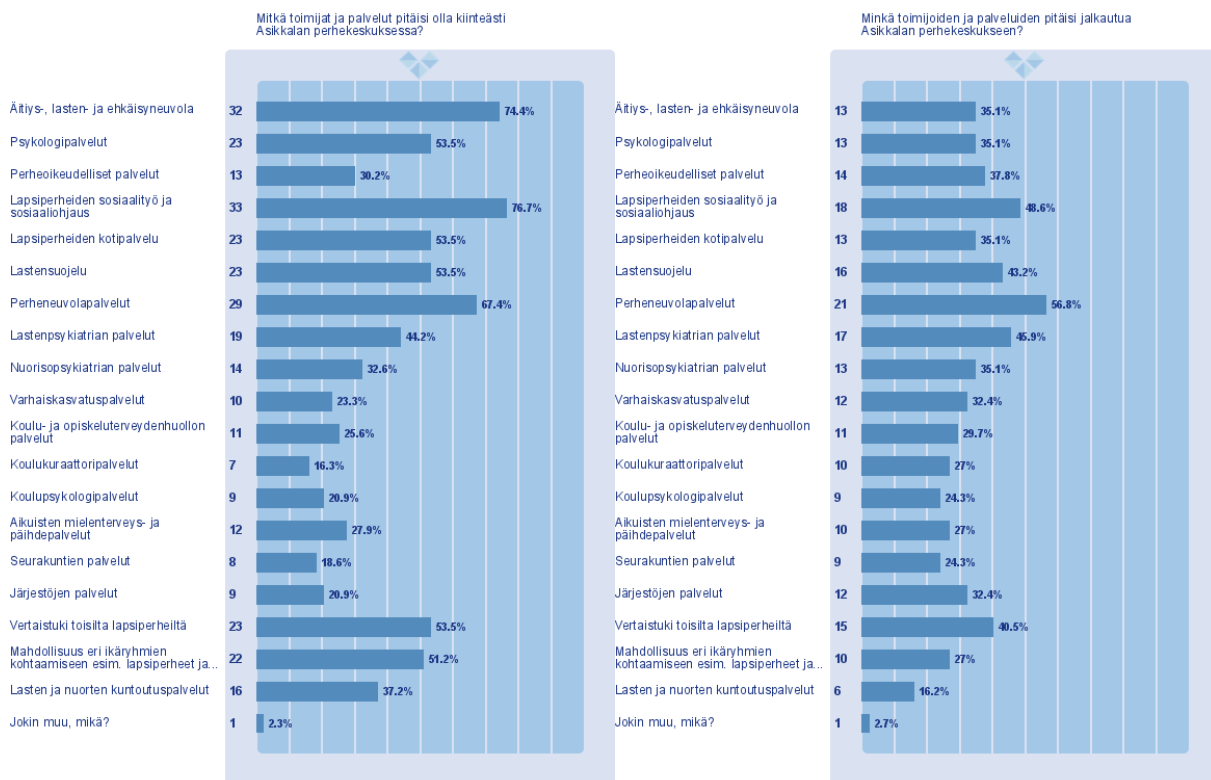
Kunnan vastaajien näkökulmasta perhekeskuksessa tulisi olla paikalla lapsiperheiden sosiaalityö ja ohjaus (17, 73,9 %), perheneuvola (14, 60,9 %), neuvola (13, 56,5 %) sekä lastenpsykiatrian palvelut (12, 52,2%). Osa piti myös lastensuojelua (11, 47,8 %) ja lapsiperheiden kotipalvelua (9, 39,1%) osana perhekeskuksen palveluja. Hykyn vastaajista kaikkien mielestä neuvola kuuluu perhekeskukseen. Hykyn vastaajista 13 vastaajan (86,7 %) mukaan lapsiperheiden sosiaalityö ja ohjaus sekä kotipalvelu kuuluvat perhekeskukseen. 11 vastaajaa nosti myös psykologipalvelut (73,3 %) osaksi perhekeskuksen palveluja. Lisäksi 9 vastaajaa (60 %) piti myös vertaistukea ja kohtaamisen mahdollisuutta tärkeinä perhekeskuksen osina. Kolmannen sektorin vastauksissa jaettiin näkemys neuvolasta (4, 80 %) perhekeskuksen osana.

Kunnan vastaajien mielestä lastensuojelun ja perheneuvolan (9, 56,3%) sekä perheoikeudellisten asioiden (7, 43,8%) tulisi jalkautua perhekeskuksiin. Perhekeskuksen tulisi myös mahdollistaa eri-ikäisten kuntalaisten kohtaamista (8, 50,0%). Hykyn vastaajien mielestä perheneuvolan tulisi jalkautua (11, 73,3%), samoin kuin lapsiperheiden sosiaalityön (9, 60 %) ja lastenpsykiatrian palveluiden (8, 53,3 %). Myös nuorisopsykiatrian, lapsiperheiden kotipalvelun ja vertaistuen (7, 46,7 %) tulisi jalkautua perhekeskuksiin. Molemmat katsovat, että koulu- ja opiskeluterveydenhuollon sekä varhaiskasvatuksen tulisi myös jalkautua osaksi perhekeskusten toimintaa. Hieman yllättäen kolmannen sektorin vastauksissa näkökulma seurakunnan ja järjestöjen mukanaolosta hajaantui. Puolet vastaajista näki seurakunnan palveluiden voivan jalkautua perhekeskuksiin ja puolet eivät tätä tunnistanee.

Jaettua on ymmärrys neuvolan roolista perhekeskuksen osana, joka oli kunnan, hykyn ja kolmannen sektorin vastaajien yhteisen näkemysten mukaan perhekeskuspalvelu. Kaikista vastaajista 32 eli 74,4 % piti neuvolaa perhekeskuksen palveluna. Samoin lapsiperheiden sosiaalityö ja ohjaus (33, 76,7 %) ja perheneuvola (29, 67,4

%) olisivat myös perhekeskuksen palveluja. Toisaalta lapsiperheiden sosiaalityö ja ohjaus sekä perheneuvola olivat myös ne palvelut, joiden nähtiin jalkautuvan perhekeskuksiin. Varsinaisten palvelujen ja jalkautuvien palveluiden raja näyttääkin olevan häilyvä, neuvolaa lukuun ottamatta samat palvelut nähtiin sekä perhekeskuksen osina että niihin jalkautuvina. Kaikkien vastaajien kesken Asikkalan lapsi- ja perhepalvelut saivat arvosanan 5 (arvio välillä 1-10).

Kuvio 2 Työntekijöiden näkemys perhekeskustoimijoista

Vastausten perusteella perhekeskus voisi mahdollistaa ihmisten kohtaamista ja antaa luontevan ympäristön yhteiselle tekemiselle. Jotta toimiminen onnistuisi jatkossa paremmin, tulee kaikilla toimijoilla olla enemmän tietoa toisistaan ja tarjolla olevasta tuesta. Yhteiselle kohtaamiselle ja suunnittelulle on myös löydettävä tilaa ja aikaa. Vastaajien mielestä on myös huomioitava viestinnän merkitys.

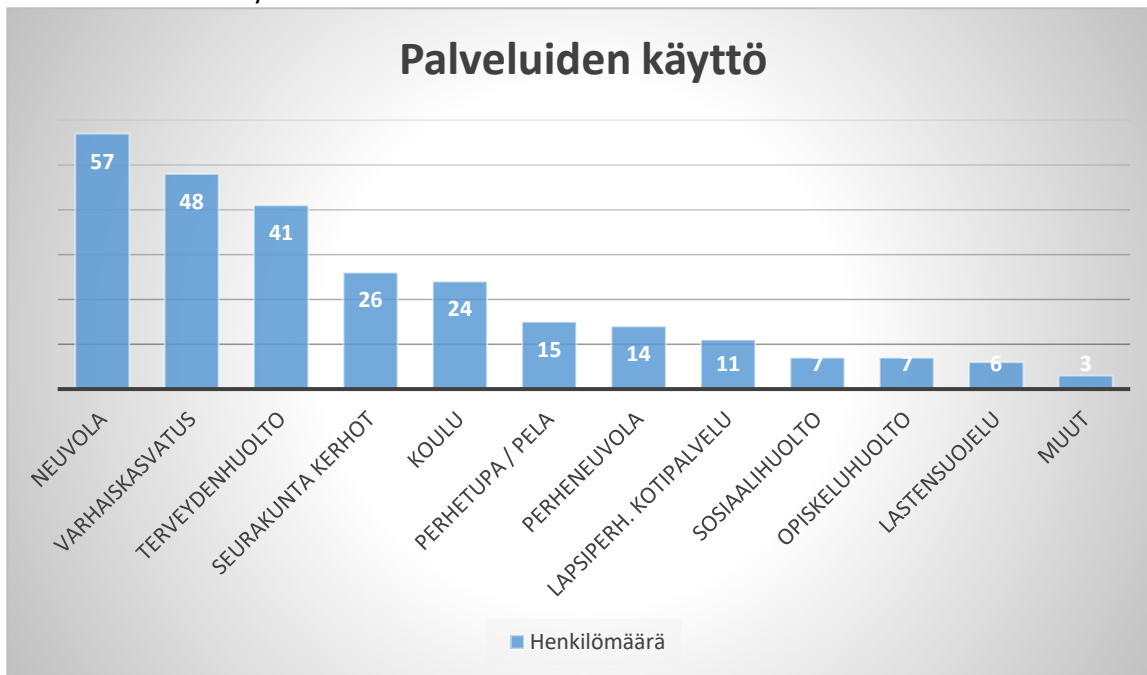
2. Syksyllä 2018 koulunsa aloittavien lasten huoltajien näkemyksiä Asikkalassa

Asikkalassa syksyllä 2018 koulunsa aloittavien lasten huoltajilla oli mahdollisuus kertoa näkemyksiään Asikkalan lasten ja lapsiperheiden palveluista kouluun tutustumispäivän yhteydessä. Lisäksi huoltajilta kerättiin ideoita perhekeskussuunnittelua varten. Vesivehmaan koululla tutustumispäivä oli 8.5.2018, Anianpellon koululla 16.5.2018 ja Länsi-Asikkalan koululla 18.5.2018. Kalkkisten palvelukeskuksen huoltajille lähetettiin kirjalliset kyselyt, koska palvelukeskuksessa ei ollut erillistä kouluun tutustumispäivää.

Huoltajien näkemyksiä kerättiin seuraavien kysymysten avulla:

1. Mitä palveluita on käyttänyt?
2. Mihin palveluihin olet tyytyväinen ja miksi?
3. Mihin palveluihin olet tyytymätön ja miksi?
4. Mitä muuta haluaisit kertoa? Ideoita, ehdotuksia, jotain aivan uutta...
5. Mitä perhekeskuksessa voisi olla?
6. Mitä palveluita olisit kaivannut lapselle / perheelle ennen lapsen kouluikää?
7. Mitä palveluita toivot lapselle / perheelle koulun alettua?

Kuvio 3 Palveluita käyttäneiden henkilöiden määrät

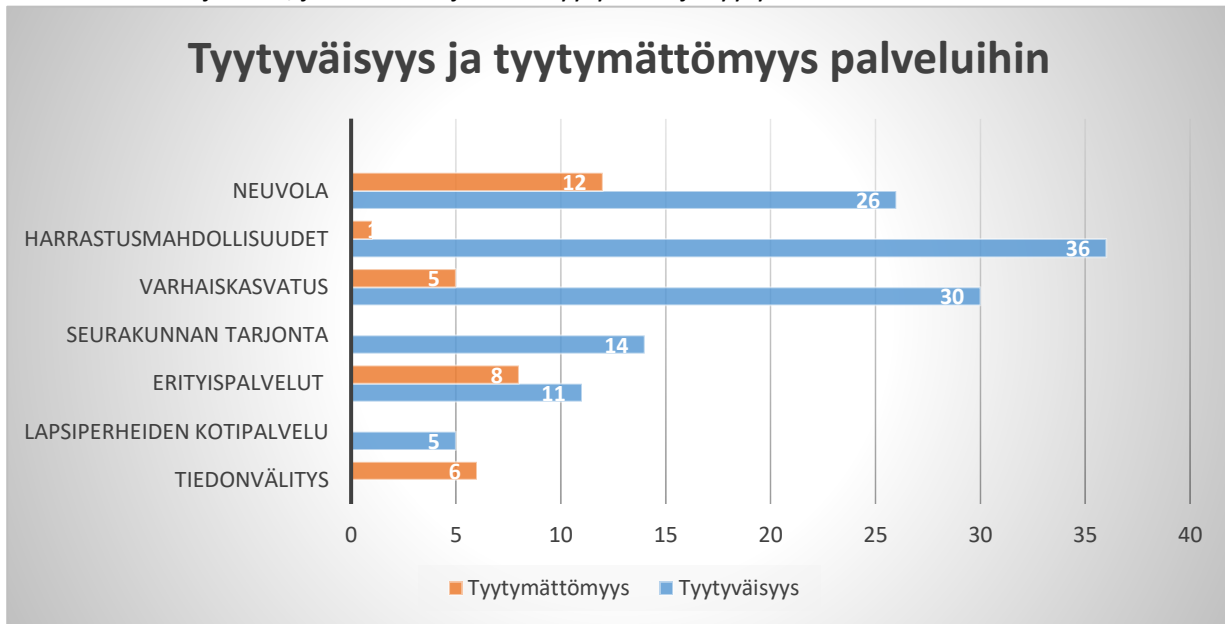

Huoltajien näkemykset on koottu kolmeen osa-alueeseen. Ensimmäisessä osiossa on kuvaus palveluista, joihin huoltajat ovat tyytyväisiä tai tyytymättömiä. Toisessa osiossa on kuvaus palveluista, joita huoltajat olisivat toivoneet lapselle tai perheelle ennen kouluikää ja koulun alettua. Kolmannessa osuudessa on huoltajien ideoita ja ehdotuksia perhekeskukseen ja Asikkalan lapsiperheiden palveluihin liittyen.

Tyytyväisyys ja tyytymättömyys palveluihin

Huoltajilta kysyttiin mihin lapsen tai perheiden palveluihin he ovat tyytyväisiä ja mihin tyytymättömiä.

Kuvio 4 Palvelut ja asiat, joihin huoltajat ovat tyytyväisiä ja tyytymättömiä

Huoltajat ovat tyytyväisiä neuvolapalveluihin, koska terveydenhoitajiin on voinut olla yhteydessä matalalla kynnyksellä ja myös viestien välityksellä. Lisäksi aikojen saaminen on ollut sujuvaa ja terveydenhoitajat on koettu lapsiläheisiksi ja ammattitaitoisiksi. Terveydenhoitajien iso vaihtuvuus on puolestaan aiheuttanut tyytymättömyyttä neuvolapalveluihin. Lapsiperheiden kotipalvelu on koettu todella tarpeelliseksi ja ohjaus neuvolasta palvelun piiriin saa kiitosta. Lapsiperheiden kotipalvelun toivotaan olevan matalan kynnyksen palvelua ja raja lastensuojelun perhetyöhön tulisi olla selkeä.

Yhteistyö varhaiskasvatukseen on koettu toimivaksi ja työntekijät saavat hyvää palautetta. Negatiivisena asiana varhaiskasvatuksesta tulee esille joustamattomuus hoitomaksuissa, koska yhden päivän hoidosta joutuu maksamaan koko kuukauden maksun. Päiväkodin sulkupäivät aiheuttavat hankaluuksia joillekin perheille ja hoitopäivien ilmoitusohjelma koetaan huonoksi.

Erityispalvelut koetaan hankalasti saavutettaviksi, koska useat palvelut, esim. perheoikeudelliset palvelut ja perheneuvola, ovat Lahdessa. Työntekijöiden puuttuminen on vaikeuttanut oikomishoidon sekä puheterapian toteutumista. Tiedonvälitys eri palveluiden välillä koetaan hankalaksi ja toimimattomaksi erityisesti erityislasten kohdalla. Huoltajat kokevat, että he ovat itse vastuussa tiedon välittämisestä, eikä kenelläkään muulla ole käsitystä lapsen ja perheen kokonaistilanteesta.

Koulukyydit koetaan joidenkin perheiden osalta toimiviksi, mutta joidenkin perheiden kohdalla matka-ajat koetaan liian pitkiksi.

Toiveet ennen kouluikää ja koulun alettua

Ennen lapsen kouluikää huoltajat olisivat kaivanneet lapselle tai perheelle erityisesti **lyhytaikaista lastenhoitoapua iltaisin ja viikonloppuisin (5)**. Muina toiveina esitettiin joustavampaa varhaiskasvatusta (1), esikoulu Länsi-Asikkalaan (1), neuvolatarkastus esikouluvuoden aikana (1), kodinhoitoapua (1) sekä aktiivisempaa tiedottamista erityisen tuen tilanteissa (1).

Koulun alettua huoltajat toivovat lapselle tai perheelle **iltapäiväkerhoa (10)**. Iltapäiväkerhon tarve korostui Vesivehmaalla, missä oli epävarmuutta ryhmän perustamisesta vähäisen ilmoittujamäärän vuoksi. Iltapäiväkerhon tarve tuli esille myös Kalkkisissa (1). Iltapäiväkerhoon toivottiin myös mahdollisuutta **pienryhmään (2)**, mikäli se on lapsen hyvinvointia tukevaa ja lisäksi kaivattiin **koululaisten aamuhoitoa (6) ja kesähoitomahdollisuutta (5)**. Koululaisten iltapäiviin toivottiin myös **kerhoja tai muuta ohjattua tekemistä (2)**. Koulun jälkeen toteutettavia kerhoja ehdotettiin järjestettäväksi seurojen tai järjestöjen toimesta ja tarjonta voisi olla esim. liikuntaa, musiikkia tai englantia.

Koululta oli toiveena **laadukasta opetusta (1)** sekä **riittävää resursointia opettajan tueksi (2)**. Neuvolan terveydenhoitajalta ja kouluterveydenhoitajalta toivottiin yhteistä **kouluunlähtöinfoa (1)** siirryttäessä neuvolasta koulumaailmaan. Toiveina olivat myös harrastukset (1), toimiva terveydenhuolto (1) sekä kohtaamispaikkoja (1), joissa lapset ja perheet voivat tavata toisiaan.

Asikkalan palveluita voisi huoltajien mielestä parantaa rakentamalla uimahalli (1) sekä järjestämällä koulu-kyödin kaikille(1).

Perhekeskuksen ideointia

Perhekeskukseen toivottiin **ohjattua toimintaa ja kerhoja lapsille ja perheille (11)** esimerkkinä oli mainittu muskari ja perheen jooga, **retkiä (4)** esim. luontoon, eläintarhaan tai huvipuistoon sekä **perhetupatoimintaa (4)** erityisesti uusille kuntalaisille. **Ryhmätoimintaa (2)** toivottiin isille ja lapsille miesten ohjaamana sekä terveydenhoitajien työpareittain ohjaamia ryhmiä. Perhekeskukseen toivottiin myös **avioliitto ja parisuhde-työtä (1)**.

Useat huoltajat toivoivat perhekeskukseen lyhyen ajan **lapsiparkkia (7)**. Ehdotuksena oli myös **terhokerho (1)**, missä vanukset ja lapsiperheet tavoittaisivat toisensa ja lapset saisivat varamummoja ja vaareja. Toiveena oli, että perhekeskuksesta löytyisi **kootusti yhteystietoja (1)** esim. varamummoista tai lastenvahdeista sekä kootusti tietoja lasten **harrastusmahdollisuuksista (1)**. Huoltajat ideoivat perhekeskukseen myös **taveralainaamon (1)** sekä **musiikkia (1)**.

Huoltajien ideoissa ja ajatuksissa oli nähtävissä **toimintaperiaatteita (7)**, joiden mukaisesti perhekeskuksen tulisi toimia. Palveluita toivottiin tasapuolisesti ja jalkautuvasti myös Vääksyn ulkopuolelle, pienemmille kylille. Työntekijöiltä toivottiin varhaista puuttumista, työparityötä, sekä riittävästi aikaa tapaamisiin. Toivottiin myös, että työntekijät rohkaisisivat isiä olemaan aktiivisemmin mukana esim. neuvolassa. Yhteistyö paikallisten yritysten kanssa nähtiin mahdollisuutena ja perhekeskukselta toivottiin aktiivisuutta sosiaalisessa mediassa.

3. Perhekeskuspilottiin liittyvä lasten ja huoltajien näkemysten selvittäminen kevätretkellä 29.5.2018

Pelastakaa lapset ry:n ja Asikkalan evankelisluterilaisen seurakunnan yhteisellä kevätretkellä leirikeskuksessa Kinismajalla 29.5.2018 kerättiin huoltajien ja lasten näkemyksiä Asikkalan lasten ja lapsiperheiden palveluista. Lisäksi huoltajilta kerättiin ideoita perhekeskussuunnittelua varten. Kevätretkellä oli yhteensä n. 60 henkilöä mukaan lukien lapset sekä huoltajat. Kaikkia huoltajia yhdistävänä tekijänä on se, että heillä on alle kouluikäisiä lapsia ja he olivat osallistuneet Perhetuvan toimintaan ja /tai seurakunnan perhepiiriin tai lapsi oli osallistunut johonkin seurakunnan kerhoon.

Huoltajille esitetyt kysymykset olivat:

1. Mihin palveluihin olet tyytyväinen? Miksi?
2. Mihin palveluihin olet tyytymätön? Miksi?
3. Ideoita mitä perhekeskuksessa voisi olla?

Lapsilta kysyttiin:

1. Mikä on kivaa kerhossa?
2. Mikä kerhossa on tylsää tai ikävää?

Seuraavissa kappaleissa on koonti huoltajien näkemykset palveluista, joihin he ovat tyytyväisiä ja tyytymättömiä sekä ideat perhekeskuksesta. Viimeisessä kappaleessa on lasten näkemyksiä kerhoista. Suluissa on esitetty kyseisten vastaajien määrä.

Tyytyväisyys

Huoltajien palautteista tuli esille kaksi teemaa, joista he olivat tyytyväisiä. Huoltajat olivat tyytyväisiä seurakunnan ja Pelan **kerhotarjontaan (9)**. Kerhot ovat monipuolisia ja niitä on paljon erityisesti aamupäivisin. Positiivista palautetta tuli myös siitä, että syksyllä alkaa kerhotoimintaa myös iltapäivällä. Toisena positiivisena teemana tuli esille tyytyväisyys neuvolaa ja lapsiperheiden kotipalvelua kohtaan **palveluiden saatavuuden (3)** näkökulmasta. Huoltajien näkemyksen mukaan neuvolaan saa hyvin aikoja ja lapsiperheiden kotiapu on saatavissa pyydettyä esim. toisen lapsen sairaalakäynnin ajaksi.

Tyytymättömyys

Tyytymättömyydestä tuli esille kolme teemaa, jotka ovat **työntekijöiden vaihtuvuus (6)** ja siitä aiheutuvat ongelmat, **kokemus epäasiallisesta puheesta (2)** työntekijän puolelta sekä **puute palveluiden saatavuudessa (2)**. Huoltajat toivat esille, että neuvolan henkilökunta on vaihtunut paljon ja huoltajilla on kokemus, ettei uusia työntekijöitä ole perehdytetty ja terveydenhoitajien ammattitaidossa on ollut puutteita. Yksi huoltaja on kokenut epäystävällistä puhetta keskustellessaan puhelimitse varhaiskasvatuksen työntekijän kanssa ja neuvolassa yhdelle huoltajalle on kommentoitu asiattomasti liittyen lapsen painoon. Huoltajat toivat esille, että neuvolan kautta ei ilmeisesti ole mahdollista päästä ravitsemusterapeutille ja puheterapeutille. Huoltajilla ei siis ole tietoa, kuinka kyseisten palveluiden piiriin olisi mahdollista päästä.

Ideoita perhekeskukseen

Huoltajat toivovat, että perhekeskuksessa järjestettäisiin lapsiperheille **teemaryhmiä (3)** ja **teemallisia vanhempainiltoja (3)**. Teemaryhminä on mainittu mm. Toimivaperhe –kurssi ja ryhmäneuvola tyyppiset tapaamiset. Vanhempainiltojen aiheeksi on ehdotettu kuvakommunikaatiota, lasten mediankäyttöä ja muita pieniä kursseja. Huoltajat toivovat myös **teemapäiviä ja tapahtumia (4)** lapsille ja perheille. Teemapäiviksi on ehdotettu pelejä ja leivontaa ja tapahtumiksi kevätretken kaltaisia päiviä sekä esim. laskiaistapahtumaa.

Perhekeskukseen toivotaan myös **tilapäistä lastenhoitoa (4)** ja toiveena on myös **lapsiparkki (1)** kuntosalille joillekin päville. Myös **kohtaamispaikka (3)** voisi olla perhekeskuksessa ja siellä voisi olla tarjolla joskus myös lounasta.

Lasten ajatuksia kerhoista

Lapset kokevat, että kerhossa on kivaa, kun on **monipuoliset leikkimahdollisuudet** sekä sisällä että ulkona. Lapset pitävät sekä ohjatusta, että vapaasta leikistä. Ikävinä asioina lapset tuovat esille **sääntöihin** liittyviä asioita, kuten vuoron odottaminen ja sen, ettei saa mennä yksin sisään. Kynttiläpiiri jakaa mielipiteet, sillä se on mainittu sekä kivoissa että ikävissä asioissa.

4. Asikkalan lasten kuuleminen

Viskarit

Viskarit, eli 5-vuotiaat, haastateltiin syksyllä 2018 päiväkodin tiloissa ja he olivat haastattelussa 2-4 hengen ryhmissä. Yhteensä haastateltiin viisi ryhmää. Haastattelut toteutettiin aamupäivän aikana erillisessä tilassa ja mukana oli kaksi haastattelijaa. Menetelmä oli lapsilähtöinen, jolloin kenenkään ei ollut pakko osallistua haastatteluun. Vaikka lapsi tuli paikalle, hänen ei tarvinnut puhua mitään, jollei halunnut. Osa lapsista puhui paljon ja nautti tilanteesta, osa puhui vähemmän ja innostuneesti, muutamat vastailivat lyhyesti ja yksittäiset lapset eivät sanoneet mitään. Eräs lapsista tuli tilaan, muttei halunnut ottaa osaa ja toinen halusi jättää keskustelun kokonaan väliin. Lisäksi viimeisen tyhjän mukana tuli myös ryhmän oma aikuinen, sillä tämä oli erään osallistuneen lapsen toive. Keskustelun tukena käytettiin postikortteja, joiden avulla lasten kanssa puhuttiin siitä, mistä tulee hyvä mieli, mitä ajatuksia heillä on hyvästä elämästä ja millaisia ovat päiväkodin ja kodin kivat asiat ja tärkeät ihmiset. Käytännössä lapsia pyydettiin valitsemaan kuvia, joista tulee hyvä mieli tai jotka ovat heistä ”kivoja”. Tämän jälkeen heidän kanssaan juteltiin päiväkodin ja kodin mukavista asioista, itselle tärkeistä ihmisistä ja hyvästä elämästä. Joidenkin lasten kanssa puhuttiin myös kiusaamisesta ja surullisista asioista.

Jo lähtökohtaisesti lasten tapa jäsentää asioita poikkeaa aikuisen tavasta. Vaikka kysyisi jotain tiettyä asiaa, lapsen huomio kiinnittyy helposti sillä hetkellä uusiin, poikkeaviin, mielenkiintoisiin tai tavallisesta poikkeaviin asioihin kuten nauhuriin, mielenkiintoiseen kuvaan tai printterin johtoon. He myös nostavat esiin sellaisia asioita, jotka ovat päällimmäisinä mielessä, kysyttiin niitä tai ei. Usein nämä ovat myös niitä asioita, jotka ovat juuri sillä hetkellä heille merkityksellisiä. Esimerkiksi heiluvasta hampaasta kertomiseen voi sisältyä paljon muutakin kuin hammas. Se voi tarkoittaa lapselle merkkiä isoksi kasvamisesta tai siihen voi liittyä ajatus saada sama kokemus kuin jollain ystävällä.

Lasten haastatteluissa yhtenä haasteena on, etteivät kaikki lapset kerro kokemuksistaan ja ajatuksistaan sanallisesti. Vaikka haastattelija yrittäisi parhaansa, saattaa erityisesti ryhmähaastattelussa käydä niin, että puhelias lapsi saa enemmän tilaa kuin hiljaisemmat lapset. Toiset lapset myös ottavat tilansa helpommin kuin toiset, joten haastattelutilanteen tasapainon säilyttäminen on haastavaa. Näin ollen useankaan lapsen haastattelun tarkoitus ei ole saada kokonaiskuvaa kaikkien lasten kokemuksista, vaan yksittäisten lasten näkökulmista muodostettu yhteinen kuva.

Lapset myös suhteuttavat itsensä, oman osaamisensa ja toimintansa toinen toisiinsa. Esimerkiksi kerrottuun asiaan ”me käytiin Muumimaailmassa”, toinen lapsi reagoi kertomalla käyneensä itsekin ollessaan vauva. Samalla tavalla tuotiin esiin myös oma ikä, jos joku nosti sen puheeseen. Myös toisten siirtyminen tilassa toiseen paikkaan tai muunlainen liike sai aikaan toisissa lapsissa tarpeen siirtyä samaan suuntaan tai ryhtyä tekemään samankaltaisia asioita.

Lasten näkemyksiä

Lapsille tuli hyvä mieli sellaisista asioista, jotka olivat heille tuttuja, joita he tekivät tai josta he tykkäsivät. Lisäksi kuvien kauniiksi määritellyt asiat olivat usein sellaisia, joista tuli hyvä mieli. Samoin eläimet olivat usein ”hyvä mieli” -kuvan taustalla. Kerrottaessa oman elämän tärkeistä eläimistä, niissä ei eroteltu oikeita eläimiä tai pehmolelu-eläimiä toisistaan. Lisäksi lapsille ei näyttänyt olevan merkitystä sillä, oliko kyse omassa kodissa elävästä lemmikkieläimestä vai jostain muualla kohdatuista eläimistä kuten hevosista.

Hyvän elämän tarkastelu sai lapsissa aikaan monenlaisia näkökulmia. Yhtäältä he puhuivat edelleen kauniista asioista, kuten glitteristä tai kukista. Toisaalta he saattoivat intoutua kertomaan yksittäisistä asioista, kuten omanapuista ja omenoiden herkullisuudesta. Kysymys hyvästä elämästä herätti lapset myös kertomaan läheisyydestä ja läheisten ihmissuhteiden merkityksestä. He esimerkiksi kertoivat, miten mukavalta tuntuu saada siirtyä yöllä vanhempien viereen tai kuinka pehmolelusta voi tulla niin tärkeä, että sitä pitää yhtenä perheenjäsenenä.

Lapsille oli merkityksellistä saada olla myös haastattelutilanteessa omina itsenään. Samalla heille oli tärkeää saada kertoa juuri ne asiat, jotka olivat sillä hetkellä oleellisia. Yleisesti lasten kertomasta tulisi tunnistaa arjen ”pienten” asioiden merkitys. Se, että saa päättää olla laittamatta ikäviltä tuntuja ulkohousuja jalkaan, voi olla kokemuksena tärkeä. Samoin omista leikeistä päättäminen oli lapsille tärkeää. Saako leikkiä ulkona tai sisällä, keitä saa pyytää mukaan ja millaisiin leikkeihin on aikaa tai välineitä, ovat lasten näkökulmasta tärkeitä asioita sekä kotona että koulussa.

Päiväkodissa oli kiva leikkiä kavereiden kanssa sekä ulkona että sisällä. Askartelu, piirtäminen sekä pelaaminen erityisesti ulkona, olivat mieluisia asioita. Kotona oli mukavaa leikkiä, hyppiä trampoliinilla, katsoa televisiota tai tablettia, pelata (isän) kanssa pihapelejä, painia siskon kanssa tai kiusata isosiskoja. Lasten mielestä kurja mieli tulisi kiusaamisesta. Kiusaaminen oli lasten mukaan läpsimistä, repimistä, raapimista tai tukistamista.

Tärkeiksi ihmisiksi mainittiin äiti, isä, kaverit ja lemmikit. Hieman tarkemmalla kyselyllä myös isovanhemmat ja sisarukset otettiin mukaan. Lapset näkivät ihmisten tärkeyden myös laajasti ja esimerkiksi yhden lapsen mukaan kaikki ihmiset ovat tärkeitä. Toinen puolestaan kertoi, että oma itse on tärkeä ihminen.

Kaiken kaikkiaan lapsille oli tärkeää saada elää tavallista arkea tuttujen ihmisten kanssa. Jokaiselle oli tärkeää, että on kavereita ja mahdollisuus leikkiä. Tärkeää on saada joskus jättää tekemättä jotain sellaista, josta ei pidä.

Viidesluokkalaiset

Viidesluokkalaiset haastateltiin myös syksyllä 2018 koulun tiloissa, 4-5 hengen ryhmissä. Haastatteluun osallistumiseen oli pyydetty etukäteen vanhempien lupa. Kaksi oppilasta ei ollut saanut lupaa tai ei itse halunnut osallistua. Yksi lapsista kieltäytyi ensin, mutta halusi kuitenkin lopulta tulla mukaan. Lapset saivat itse päättää ne ihmiset, joiden kanssa tulivat haastatteluun. Kaikki lapset kertoivat haastattelussa näkemyksensä, mutta innokkuus vaihteli. Toiset olivat todella innokkaita samalla, kun toiset olivat pidättyväisempiä. Ensimmäisessä ryhmässä (1.) oli neljä tyttöä. Toisessa ryhmässä (2.) oli kolme tyttöä ja yksi poika. Kolmannessa (3.) ja neljännessä (4.) ryhmässä oli molemmissa neljä poikaa. Haastatteluissa juteltiin lasten omasta arjesta kotona ja koulussa, hyvästä elämästä, palveluista ja tärkeistä ihmisistä.

Lasten näkemyksiä

Yleisesti ottaen lapset kokivat, että he olisivat mielellään mukana monenlaisissa asioissa. He kuvasivat laajasti kokemuksiaan, joissa heillä olisi annettavaa paljon enemmän, kuin mihin aikuiset ottavat nykyisellään mukaan. Koulun osalta he esimerkiksi kertoivat, että he saavat olla mukana keskustelemassa ja päättämässä erityisesti tapahtumiin liittyvistä asioista, mutta monissa sellaisissa asioissa, jotka he kokevat tärkeinä, heidät sivuutetaan. Syksyllä 2018 lapsilla oli mielessään erityisesti muuttunut välipalikäytäntö, jonka muuttamisen perusteista he olivat epätietoisia.

Lasten kokemuksen mukaan erilaisissa aikuisten ja lasten välisissä kohtaamisissa aikuisen asenne on ratkaiseva; miten kuuntelee ja huomaa lasten mielipiteet tai miten reagoi heidän näkemyksiinsä. Hyvin lapset huomioiva aikuinen uskoo hänelle kerrotun, kuuntelee ja on aidon kiinnostunut. Aikuisten tulisi myös keskittyä selittämään ja avaamaan tehtyjen päätösten ja muutosten taustoja. Lapset kertoivat arvostavansa tapaa, jossa heille avattaisiin syitä erilaisille tapahtumille. Jos esimerkiksi jonkun alueen valmistuminen viivästyy tai suunnitelmat muuttuvat.

Kuten viskareiden kohdalla myös viidesluokkalaisten vastauksissa korostui lasten erilaisten kokemusten ja merkityksellisten asioiden vaihtelu. Koska kokemukset, toiveet, ajatukset ja näkökulmat vaihtelevat, yhteistä ”lasten näkökulmaa” on haastavaa muodostaa. Esimerkiksi hyvä arjen kysymyksissä toiset arvostivat hiljaisuutta ja rauhaa ja toiset vauhtia ja tapahtumia.

Kysyttäessä palveluista lapset luettelivat erilaisia palveluntarjoajia kaupoista, urheiluseuroihin, nuorisotaloon ja kouluun. Lasten ja perheiden palveluiksi miellettiin useimmiten koulu, harrastukset ja kirjasto. Yleisesti palvelut määriteltiin joksikin sellaiseksi, joka auttaa. Palveluiden käyttämisessä lapsille oli merkittävää, että tietää, mitä missäkin tapahtuu ja miksi kyseiseen paikkaan mennään. Palvelu on hyvää tai onnistunutta, jos paikka tai ihminen on tuttu ja siihen voi luottaa. Lapset nostivat esiin myös kaverien merkityksen. Joskus vaikeista asioista on helpompi kertoa kaverille, koska voi luottaa kaverin ymmärtävän ja uskovan kerrotun asian. Tämän jälkeen asiaa voi olla helpompaa lähteä kertomaan jollekin aikuiselle. Lapset nostivat esiin myös sen, että olisi hyvä saada halutessaan ottaa kaveri mukaan joutuessaan kohtaamaan erilaisia aikuisia. Tämä helpottaisi asioiden kertomista, kun kaveri voisi tarvittaessa täydentää ja tukea.

Lasten vastauksissa hyvä arki kiertyy kavereiden, harrastusten ja itselle merkityksellisten asioiden ympärille. Merkityksellisiä asioita olivat esimerkiksi lemmikit, metsäretket, liikunta, musiikki ja pelit. Lapset kertoivat, että jos on aikaa ja tilaa näille asioille, on arki hyvää. Hyvä elämä rakentuu kokonaisvaltaisesti. Lapset arvostavat mahdollisuutta liikkua luonnossa, harrastaa, olla perheen kanssa, pelata monenlaisia pelejä ja lukea. Samalla he kokivat tarvitsevansa hyvään elämään myös vastoinkäymisiä, jotta voivat kehittyä ja oppia. Hyvän elämän voi pilata, jos itselle tai vanhemmille tapahtuisi jotain. Jos joutuisi luopumaan lemmikistään tai olemaan pitkään erossa ystävästään. Erityisen huonolta tuntuisi, jos tulisi kiusatuksi tai ei voisi tehdä sitä, mistä tulee iloiseksi.

5. Yhteenveto

Huoltajien ja vanhempien yhteinen näkemys on, että neuvolapalvelut ovat toimivat, vaikka vaihtuvuus on aiheuttanut myös tyytymättömyyttä. Kaikki vastaajat, vanhemmat, työntekijät ja lapset, ovat tyytyväisiä varhaiskasvatuksen palveluihin, vaikka vanhemmat nostivat esiin myös joitakin puutteita.

Vanhemmat ja hykin työntekijät jakavat myös ymmärryksen lapsiperheiden kotipalvelun saatavuudesta, vaikka kunnan työntekijöiden näkemyksen mukaan tässä on puutteita. Vanhemmat ja kaikki työntekijät jakavat myös näkemyksen erityispalveluiden saatavuuden ja saavutettavuuden haasteista.

Viestinnän ja tiedonvälityksen merkitys nousee esiin myös tämän raportin pohjalta. Työntekijöiden näkökulmien tarkastelu paljasti, miten eri tavoin kunnan, hykyn ja kolmannen sektorin toimijat mieltävät esimerkiksi perhekeskuksen toimijat tai tehtävät. Vaikka paljon yhteisymmärrystä on jo olemassa, on edelleen tehtävä tekoja jaetun näkökulman vahvistamiseksi. Tarkennusta vaatii edelleen perhekeskuksen verkostomaisuus, perhekeskuksessa toimivat palvelut ja sinne jalkautuvat palvelut. Näiden erottaminen ei ollut kyselyssä onnistunut parhaalla mahdollisella tavalla, mutta on myös näkökulmaero. Edelleen epäselvyyttä aiheuttaa myös perhekeskuksen kohtaamispaikkatoiminta. Sitä pidettiin periaatteessa tärkeänä, mutta ei oikein kenellekään kuuluvana, vaikka esimerkiksi työntekijöiden avovastauksissa mahdollisuudet kohtaamiselle eri-ikäisten ihmisten kesken ja monenlaisen toiminnan järjestäminen sai tukea. Viestinnän merkitys korostuu myös vanhempien kokemuksissa siitä, ettei tiedetä, mistä erilaisia palveluja on saatavilla sekä lasten kokemuksissa, joiden mukaan heille ei aina kerrota tarpeeksi selkeästi, miksi muutoksia tapahtuu. Työntekijät korostivat myös vastauksissaan viestinnän merkitystä.

Perheiden vastausten perusteella perhekeskuksesta viestiminen on oleellista myös yleisellä tasolla. Perheiden vastauksissa korostui toimintaperiaatteet ja mahdollisuudet erilaisille kohtaamisille, mutta perhekeskusta ei vielä mielletty palveluiden saavutettavuuden näkökulmasta keskeisenä paikkana tai väylänä. Lasten vastauksia tarkastelemalla näyttää siltä, että heidän näkökulmastaan merkityksellistä on kohtaamisen ja työntekeksen tapa, eivät rakenteet tai organisaatiot. Toisin sanoen, lapsille ei ole oleellista, missä palvelut ovat saatavilla tai kuka niitä järjestää, vaan se tapa, jolla aikuiset palveluissa toimivat.

Perhekeskuksen kehittämisessä keskeistä on näiden vastausten perusteella luoda yhteinen, alueellisesti mietitty ja sovittu rakenne niistä toimijoista, jotka voivat työskennellä fyysisesti perhekeskuksessa sekä niistä tahoista, jotka sinne voivat jalkautua. Toisin sanoen tarpeen on kirjoittaa auki ja täsmentää *alueellinen perhekeskusverkosto*. Samaan aikaan on keskeistä kehittää myös yhteistä ja jaettua tapaa tehdä työtä, jotta lapset ja perheet tulisivat kohdatuiksi sellaisilla tavoilla, joita he arvostavat ja jotka on yhteisesti sovittu. Tehdystä työstä, muutoksista ja uusista avauksista tulee myös viestiä monella tavalla ja monenlaisissa kanavissa.